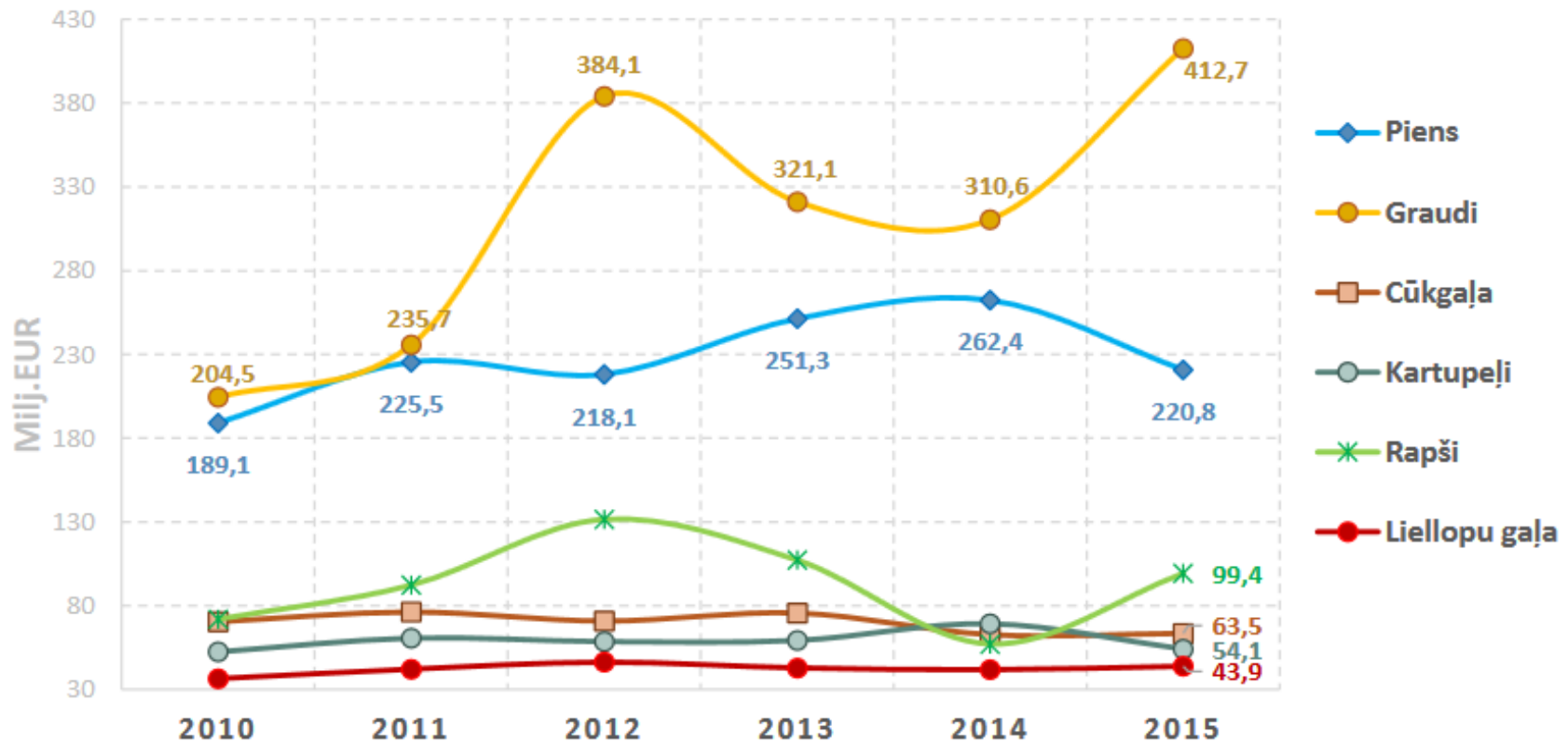

Lauksaimniecības sektoru ekonomiskā analīze Latvijā

*SIA «Latvijas Lauku konsultāciju un
izglītības centrs»
Ekonomikas nodaļa*

2016

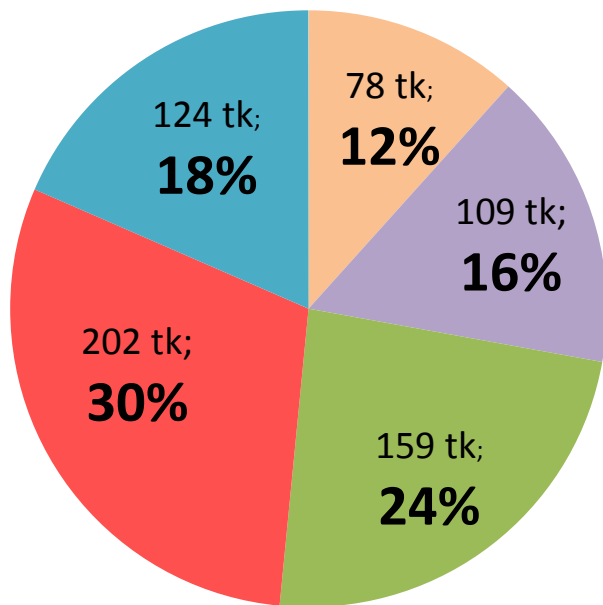
Atsevišķu produktu vērtības dinamika 2010.-2015.gados (bāzes cenās, milj. EUR)

Lielāko daļu no lauksaimniecības preču izlaides vērtības Latvijā sastāda graudi un piens. 2015.gadā, salīdzinot ar 2014.gadu, starp galvenajiem ražošanas produktiem būtiski palielinājusies graudu un rapšu vērtība, attiecīgi par 32,9% un 73,8% , savukārt piena vērtība ievērojami samazinājusies , attiecīgi par 15,8%.

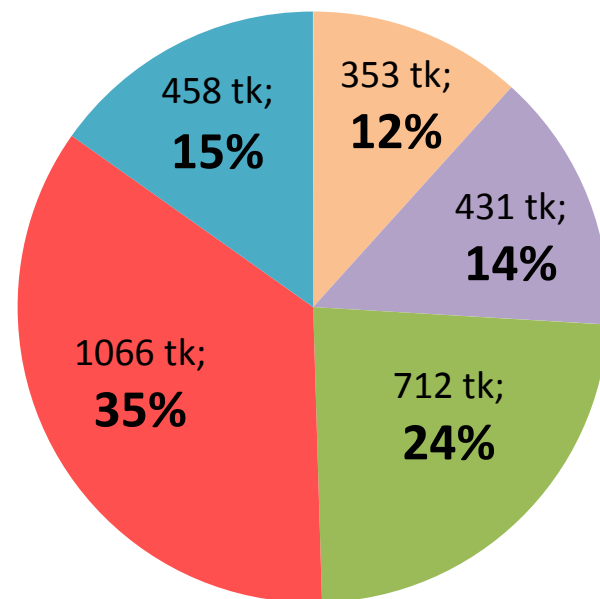
Graudaugu platība un kopražā Latvijā pa reģioniem 2011. – 2015. g., % (1.grafika variants)

Platība,
tūkst. ha, %

Kopumā 672 tūkst. ha

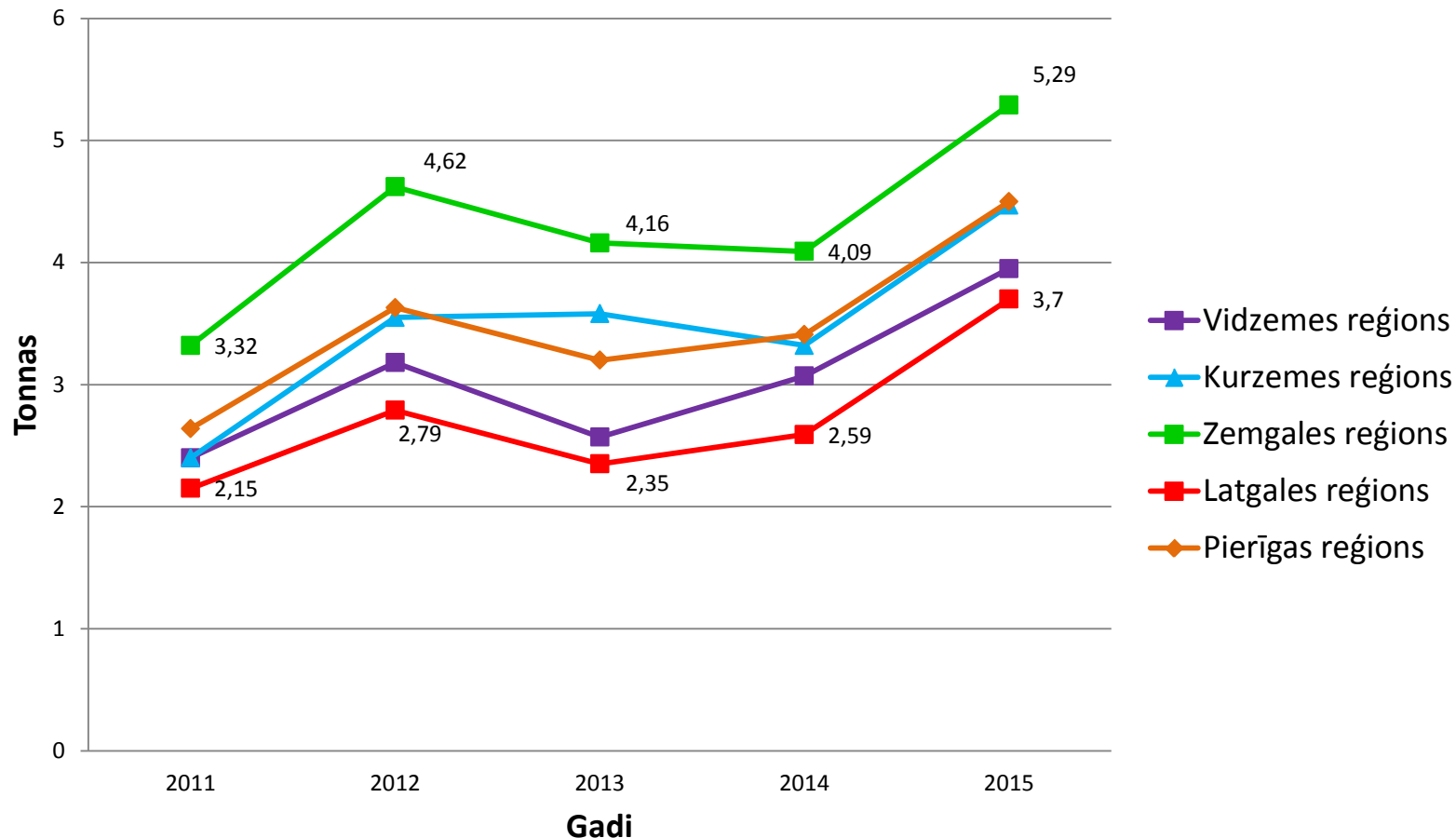
Kopražā,
tūkst. t, %

Kopumā 3 milj. tonnas

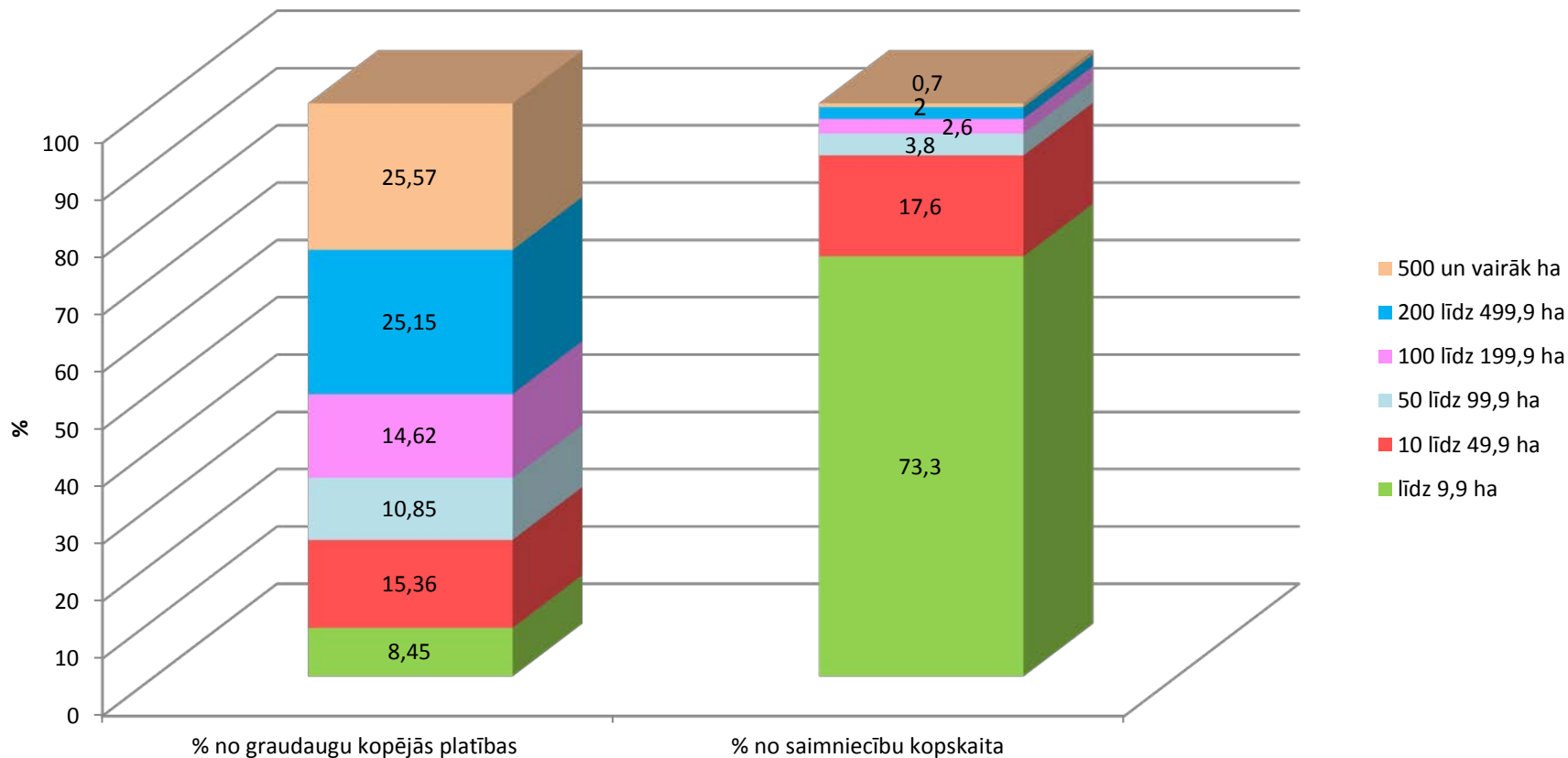
30% no graudaugu sējumiem atrodas Zemgalē. Un tur tiek saražota arī visvairāk graudu produkcija (35% no graudu kopražas). Latgalē atrodas 18% no graudaugu sējumiem, bet tur tiek saražoti tikai 15% no graudaugu kopražas.

Vidējās graudaugu ražības Latvijā pa reģioniem 2011. – 2015. g., t/ha

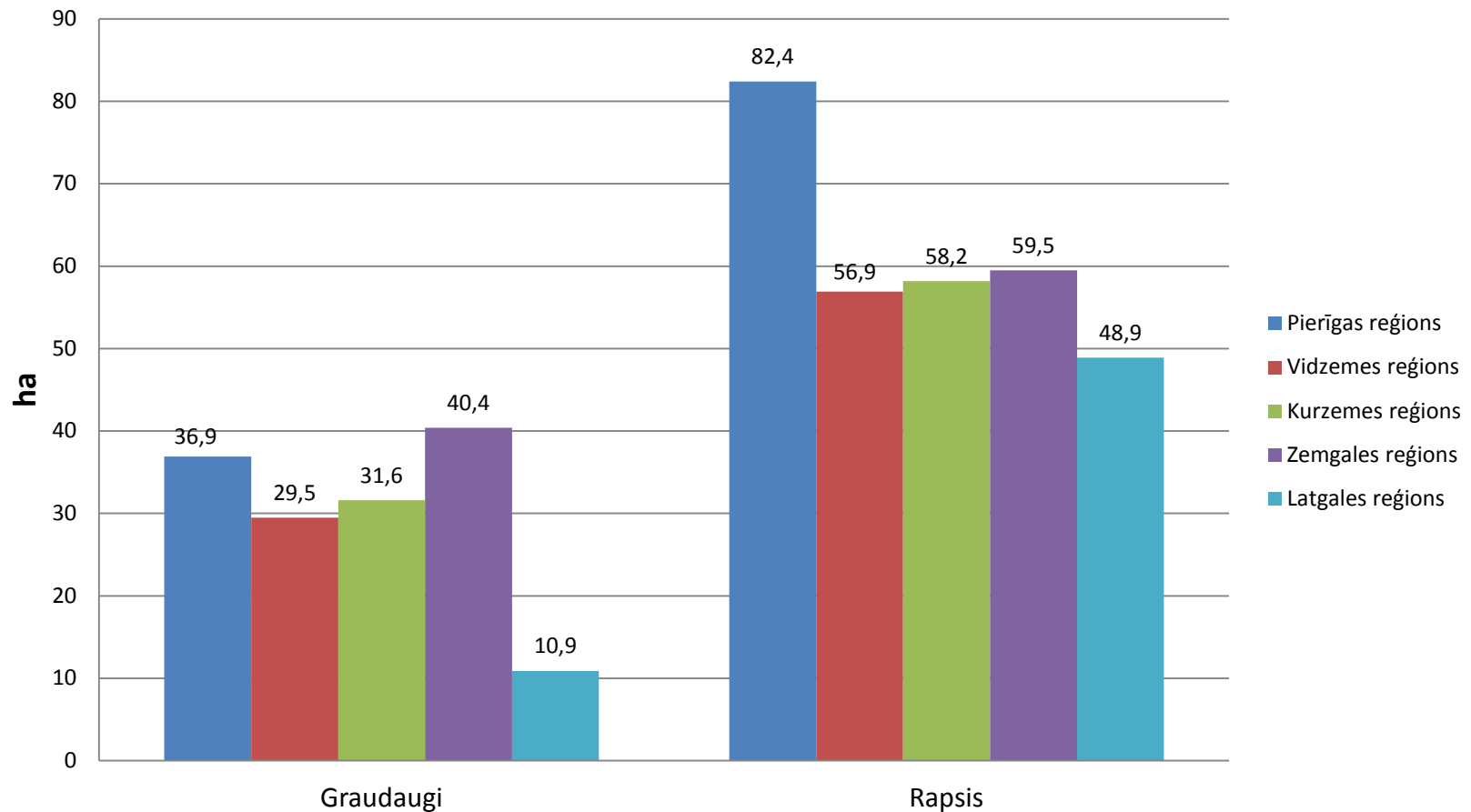
Izvērtējot vidējās graudaugu ražības no hektāra, redzams, ka lielākās graudaugu ražības tiek iegūtas Zemgalē - vidēji 5.29 t/ha 2015.g., savukārt mazākās - Latgalē (3,7 t/ha) un Vidzemē (3,95 t/ha). Redzot mazo graudu īpatsvaru, ko var saražot Latgalē un Vidzemē, rodas secinājums, ka Latgales un Vidzemes LIZ vērtīgāk būtu izmantot citā lauksaimniecības sektorā.

Lauku saimniecību grupējums pēc graudaugu platības 2013. g. Latvijā, %

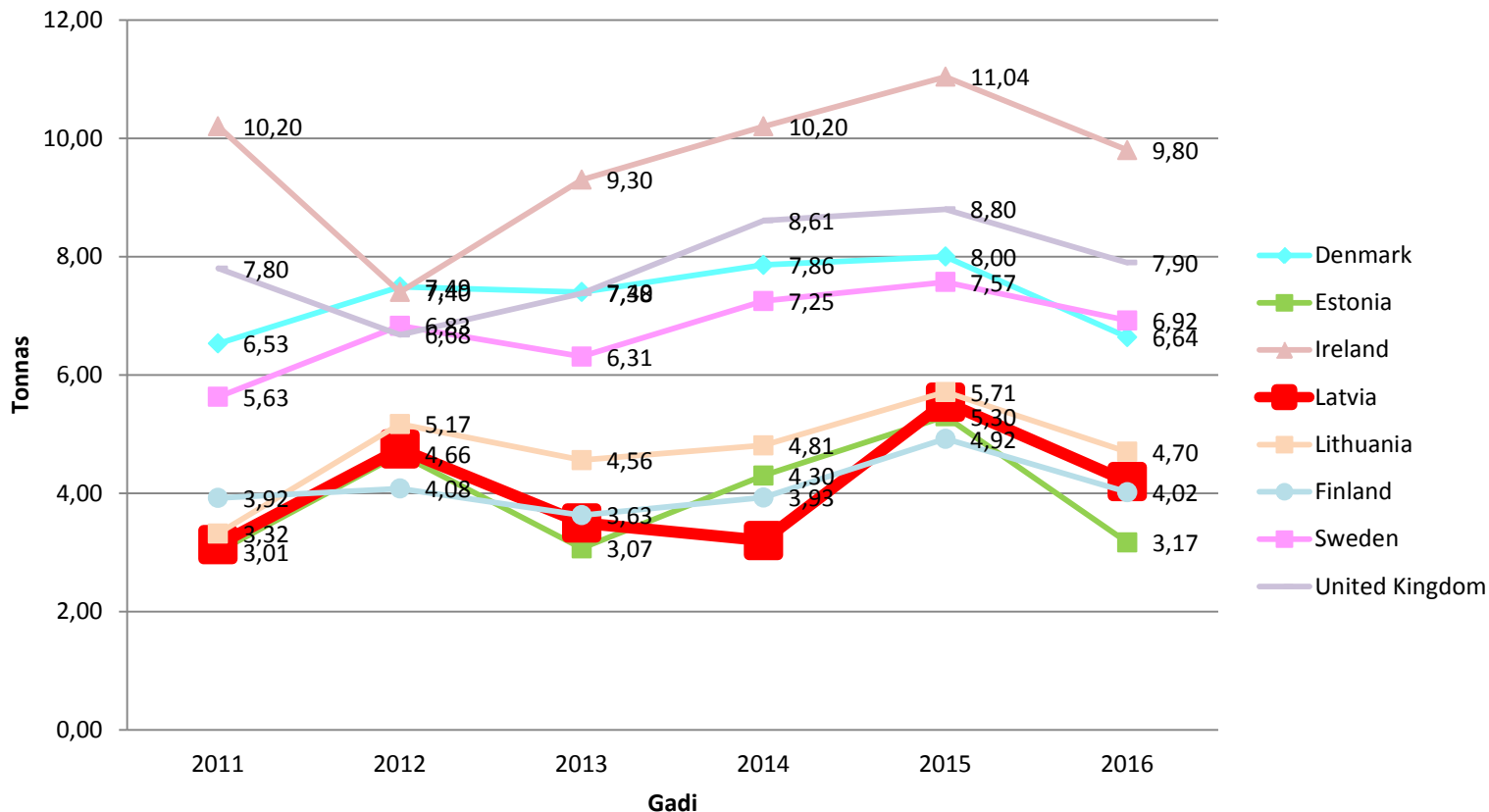
Graudaugu platības līdz 9,9ha lielumā ir 73,3% Latvijas saimniecību. Šīm saimniecībām kopā pieder tikai 8,45% no kopējās graudaugu platības Latvijā. 50,72% no Latvijas graudaugu platībām pieder saimniecībām, kurās graudaugu platības ir 200 ha un vairāk.

Ziemas kviešu un rapšu sējumu platības vidēji vienā saimniecībā Latvijā reģionu griezumā 2013. gadā, ha

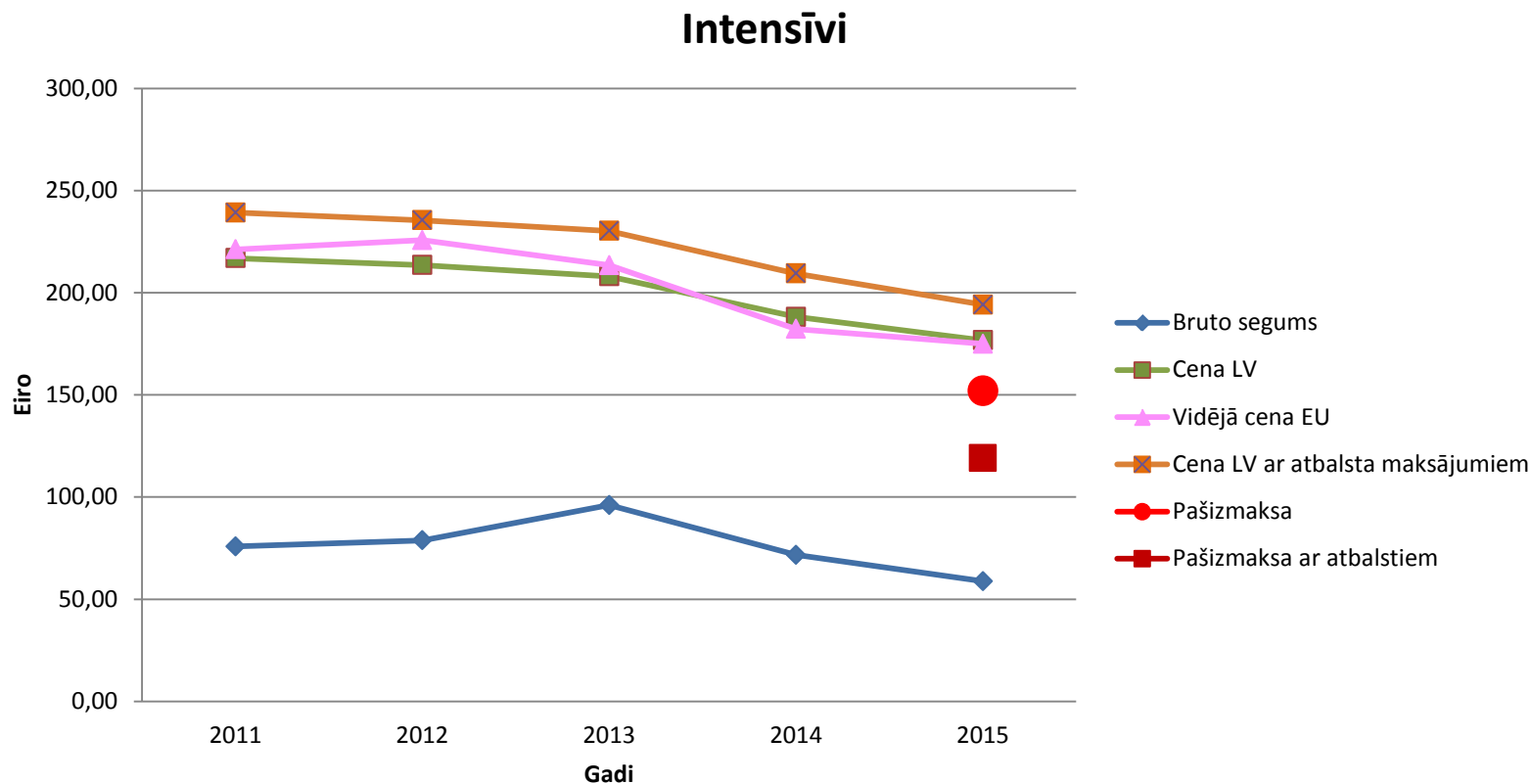
Ja analizē saimniecību lielumus pa reģioniem, redzams, ka vidēji lielākās graudaugu saimniecības ir Zemgalē un Pierīgā, savukārt vismazākās – Latgalē. Lielākās rapšu platības ir Pierīgā, mazākās Latgalē. No tā var secināt, ka Latgalē graudaugus un rapsi nevar saražot tik lēti kā Zemgalē un Pierīgā, jo ražošanas pašizmaksa mazās platībās ir lielāka.

Ziemas kviešu vidējās ražības 2011. – 2016. gadā, t/ha

2015. g. ziemas kviešu ražība Latvijā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, bija ļoti laba (vidēji 5,35 t/ha), tomēr, salīdzinot Latviju ar citām Mērenās klimata joslas valstīm, redzams, ka **vidējā ziemas kviešu ražība no hektāra Latvijā ir viena no zemākajām**. No iepriekšējos slaidos redzamās informācijas var secināt, ka Latvijas vidējo ražību visvairāk samazina zemā ražība Latgalē un Vidzemē.

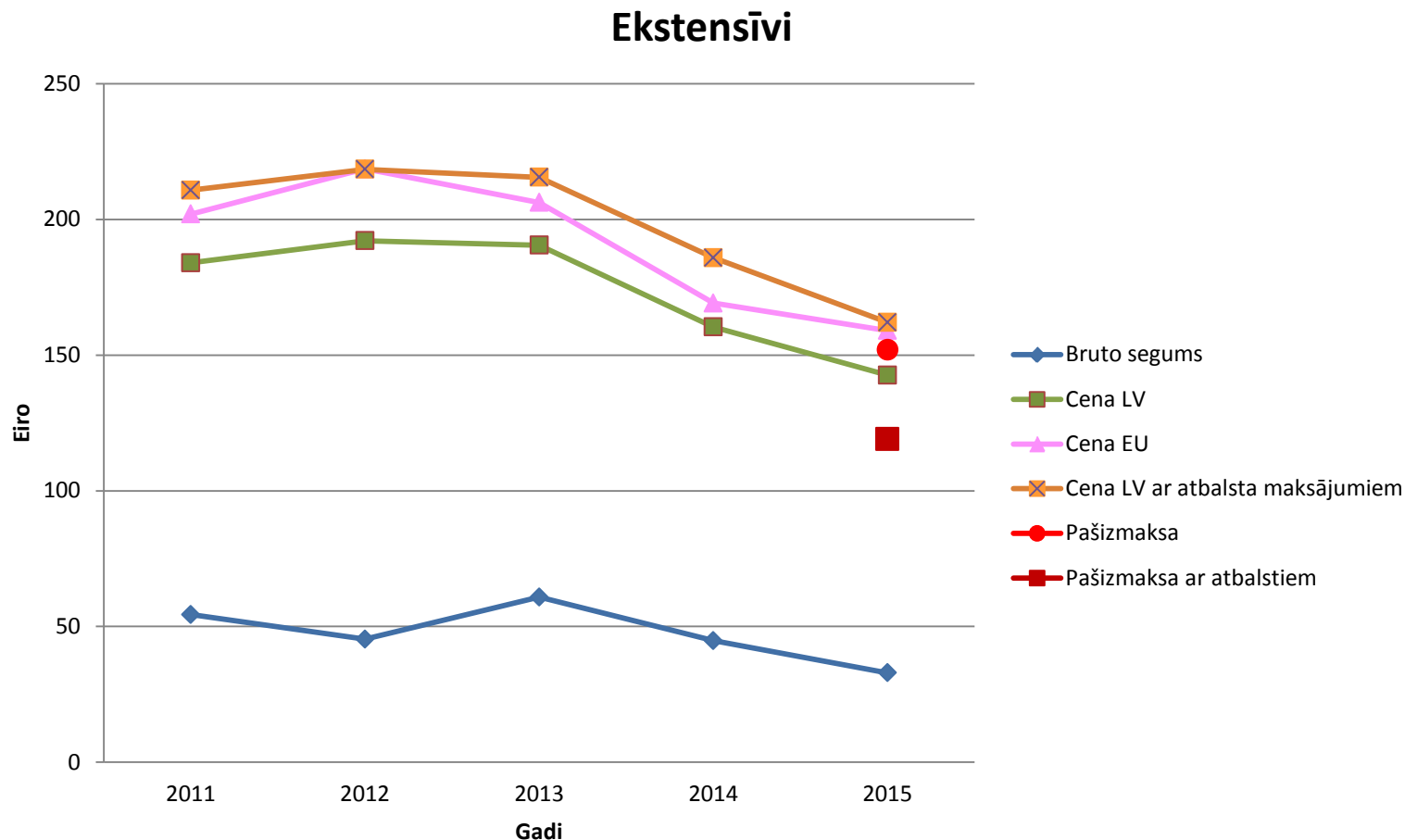
Ziemas kviešu cena par 1 tonnu LV un EU, pašizmaksa, bruto segums 2011. – 2015. gadā (1)

Ziemas kviešu vidējā cena Latvijā ir līdzīga vidējai cenai Eiropas savienībā. Pēdējos gados cenai ir tendence samazināties, kā rezultātā samazinās ar ziemas kviešu bruto segums. Lai ziemas kviešu audzētāji gūtu peļņu no kviešu audzēšanas un kviešu pašizmaksa nepārsniegtu realizācijas cenu, ir jāatrod veids, kā samazināt kviešu audzēšanas izmaksas, vai palielināt kviešu ražu.

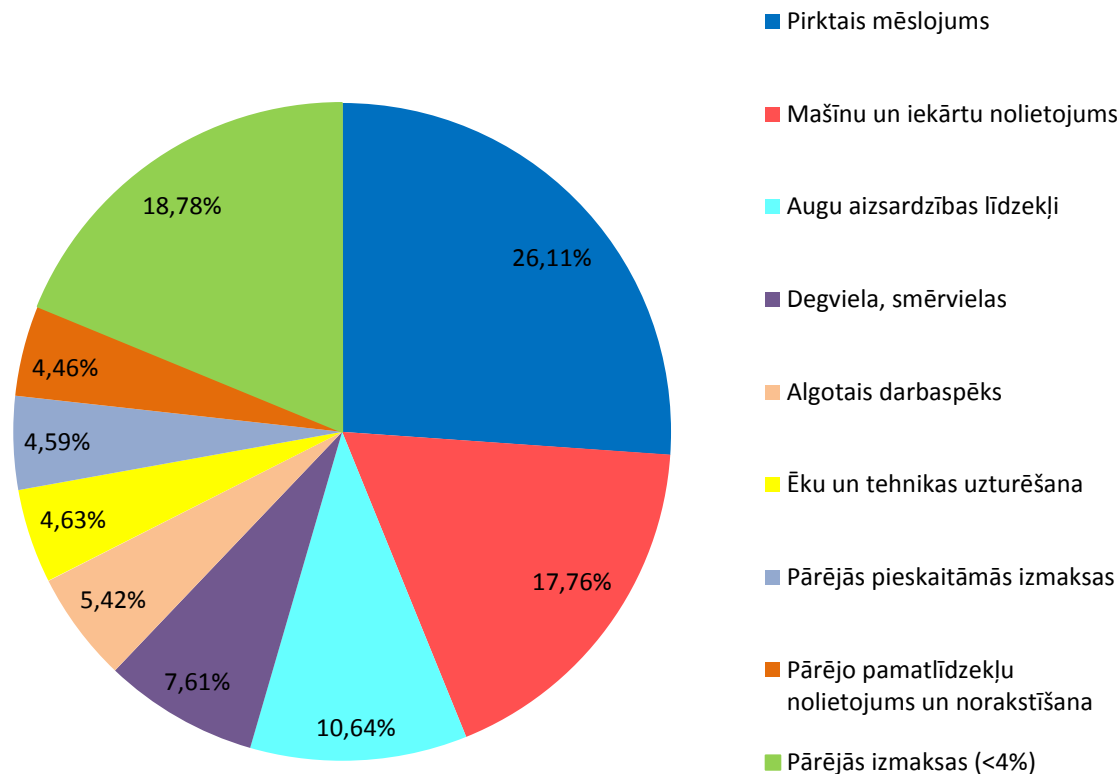

Ziemas kviešu cena par 1 tonnu LV un EU, pašizmaksa, bruto segums 2011. – 2015. gadā (2)

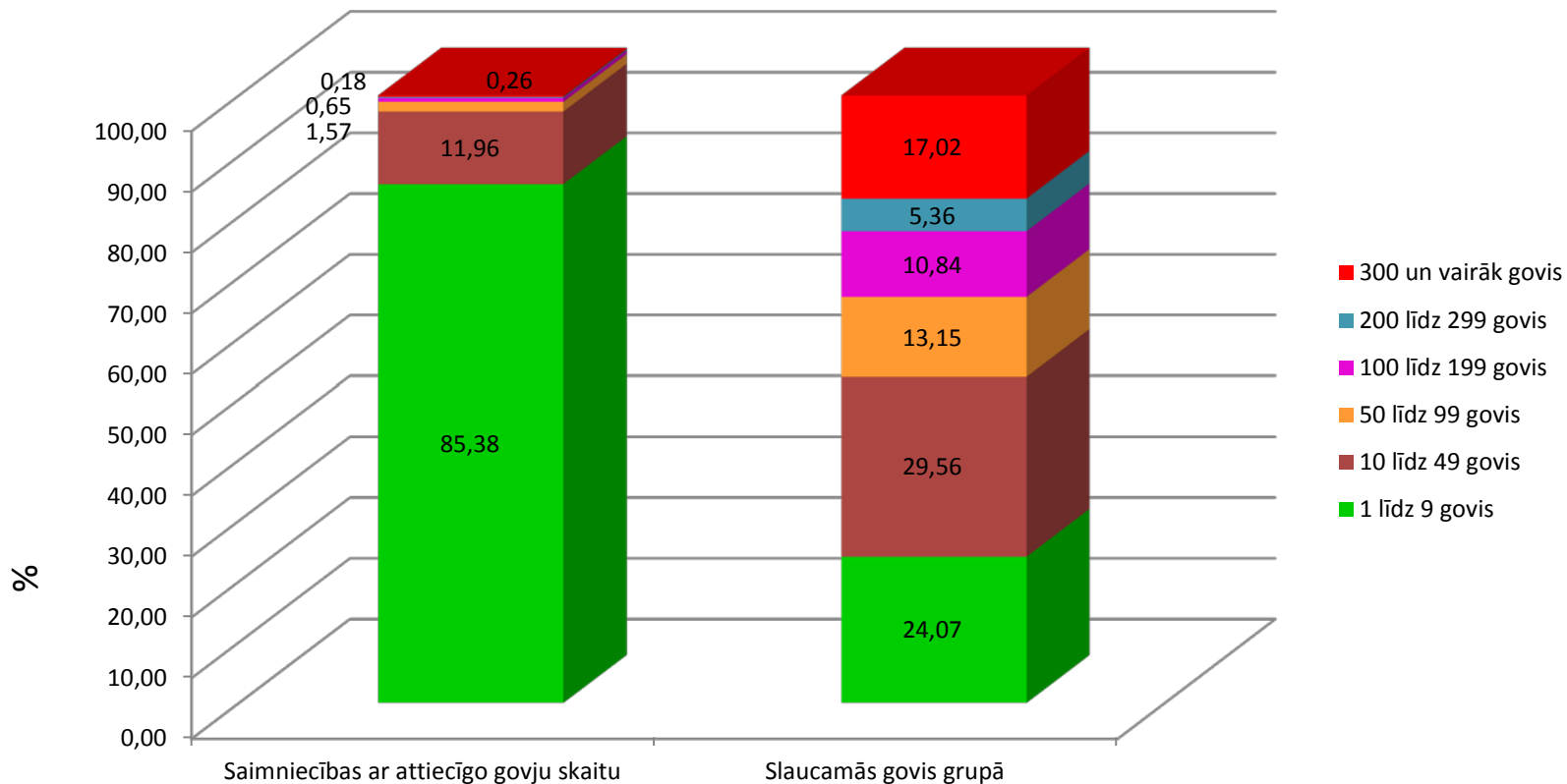
Lopbarības kviešu cena, protams, ir zemāka nekā pārtikas kviešu cena. Ja Latvijas kviešu audzētāji nesaņemtu atbalsta maksājumus, to ieņēmumi no kviešiem būtu mazāki nekā ražošanas pašizmaksa.

Izmaksu sadalījums ziemas kviešiem Latvijā 2015.g., %

Lielu izmaksu īpatsvaru graudaugu un rapšu audzēšanā sastāda **pirktais mēslojums un augu aizsardzības līdzekļi**. **Nolietojums** ir otra lielākā izmaksu pozīcija, kas var liecināt par ekonomiski nepamatoti veiktām investīcijām.

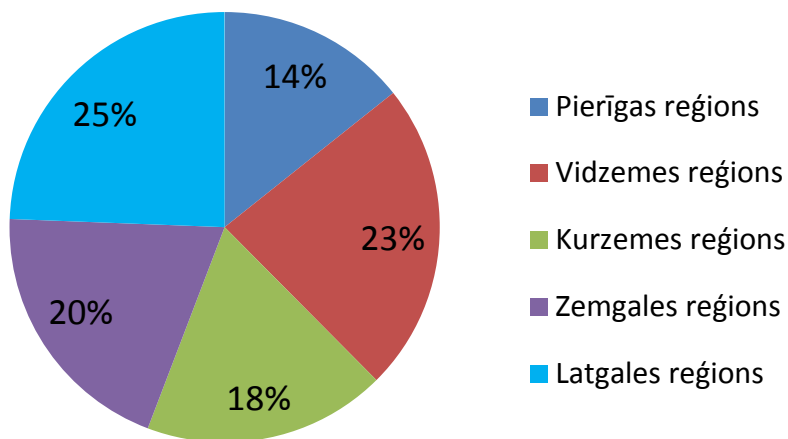
Piensaimniecību sadalījums pēc slaucamo govju skaita 2015. gadā, %

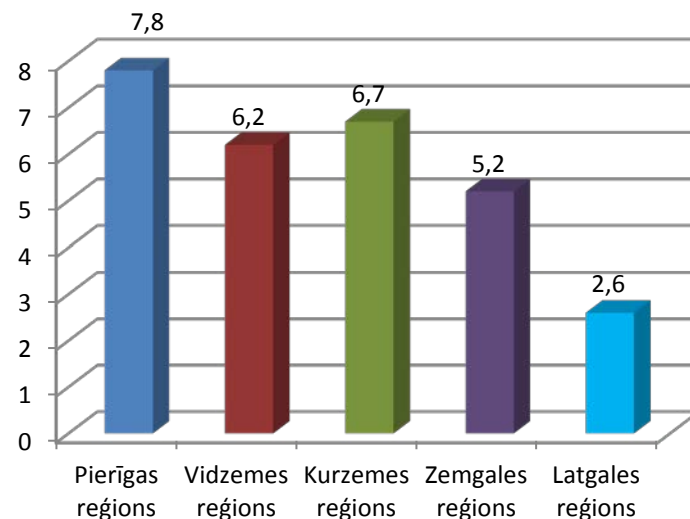
Otra lielākā nozare Latvijā pēc preču izlaides ir piena lopkopība. 2015. gadā Latvijā bija 20 tūkst. piena lopkopības saimniecības. 85% no visām piena saimniecībām ir mazās saimniecības ar 1-9 slaucamajām govīm, bet atlikušajos 15% piena saimniecībās audzē ¼ no visām slaucamajām govīm (14,62% saimniecībām pieder 75,93% no valstī esošajām slaucamajām govīm). Tātad piensaimniecības nozare ir ļoti sadrumstalota.

Piensaimniecību sadalījums pēc slaucamo govju skaita un vidējais slaucamo govju skaits saimniecībās reģionu griezumā 2015. gadā, %

Piensaimniecību sadalījums pēc slaucamo govju skaita 2015. gadā, %

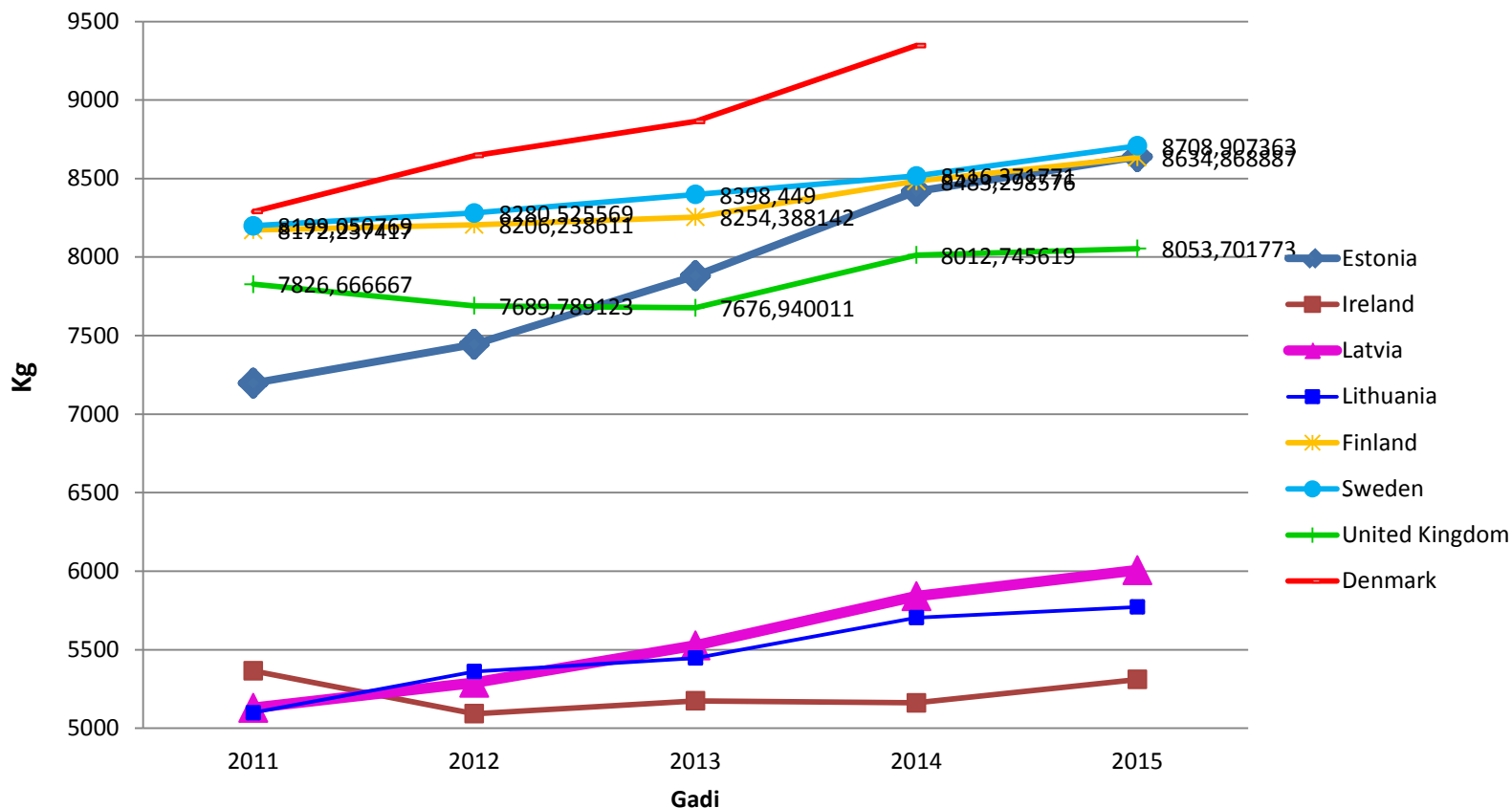

Vidējais govju skaits saimniecībā

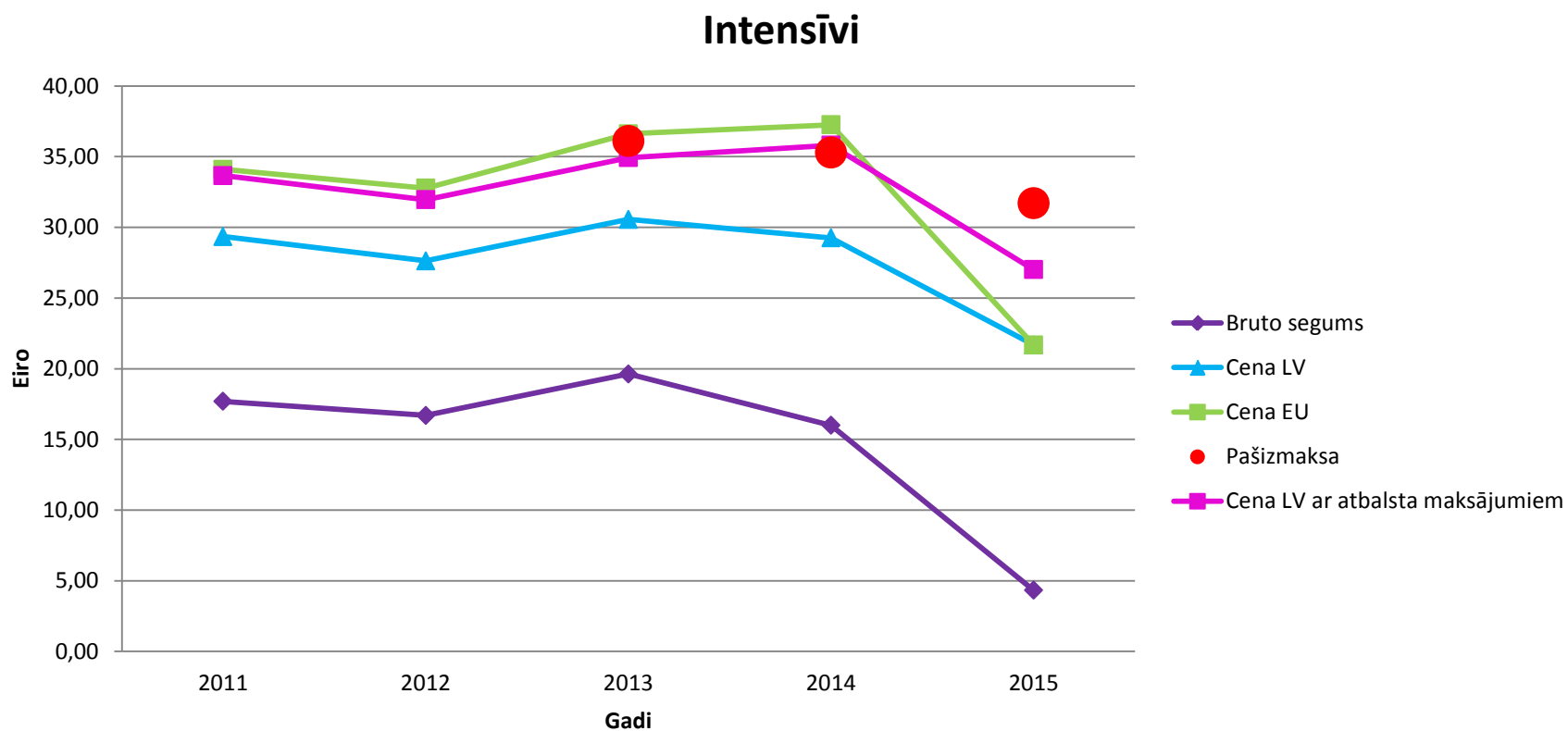
Visvairāk slaucamās govīs ir Latgalē (25% no visām Latvijā esošām slaucamām govīm). Tomēr, ja skatās slaucamo govju skaitu saimniecībā, Latgalē rādītājs ir viszemākais – vidēji 2,6 govīs saimniecībā.

Piena izslaukums no govju Latvijā un Eiropas valstīs 2011. – 2015. gadā, kg

Salīdzinot ar citu valstu izslaukumu, redzams, ka Latvijas izslaukuma rādītājs ir ievērojami zemāks. Ja pēc Eurostat datiem **Latvijā** vidējais izslaukums no govju 2015. gadā bija **6 t**, tad kaimiņvalstī **Igaunijā**, šis rādītājs bija **8,6 t**.

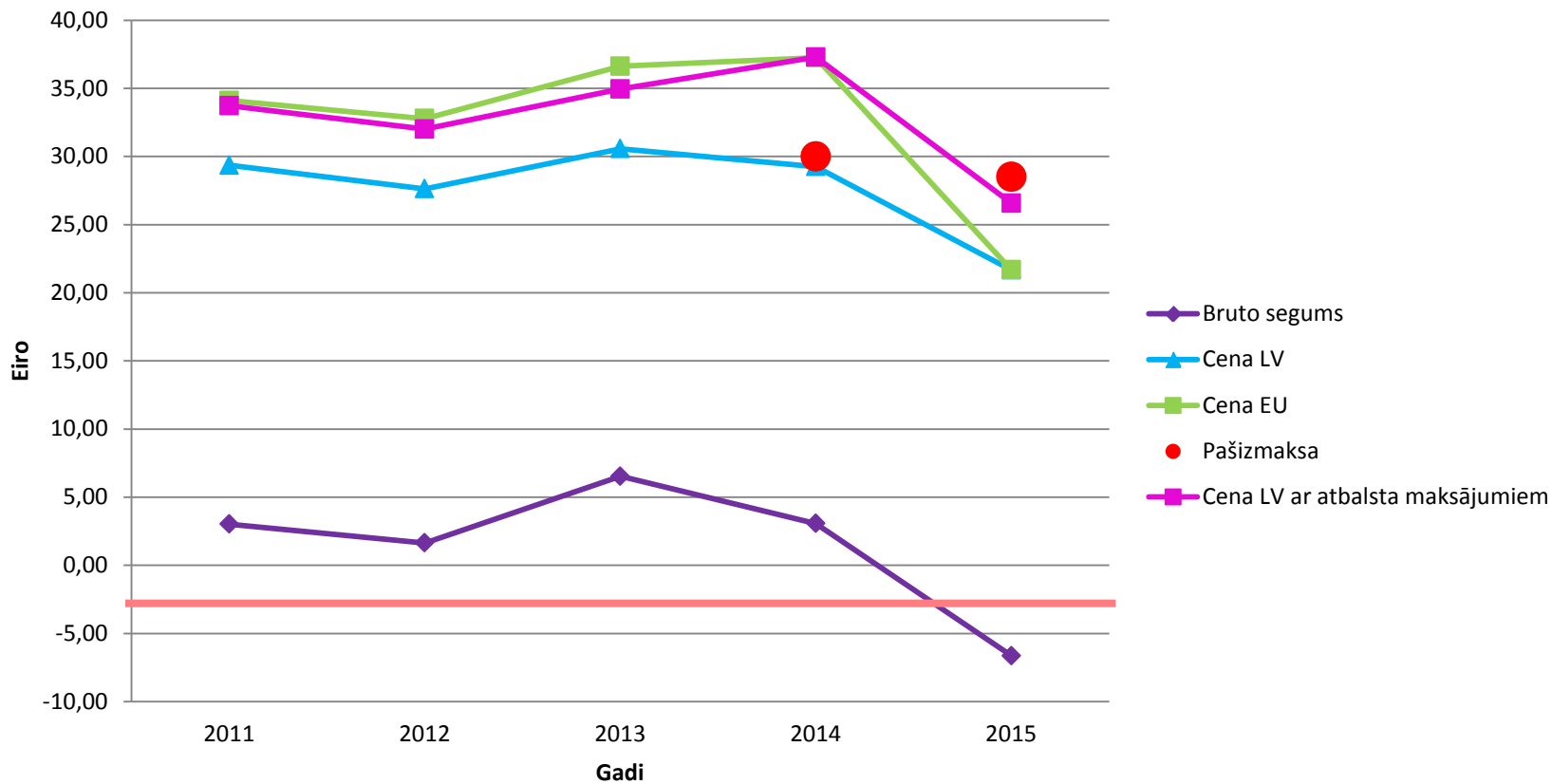
Piena cena par 100 kg LV un EU, pašizmaksa, bruto segums 2011. – 2015. gadā (1)

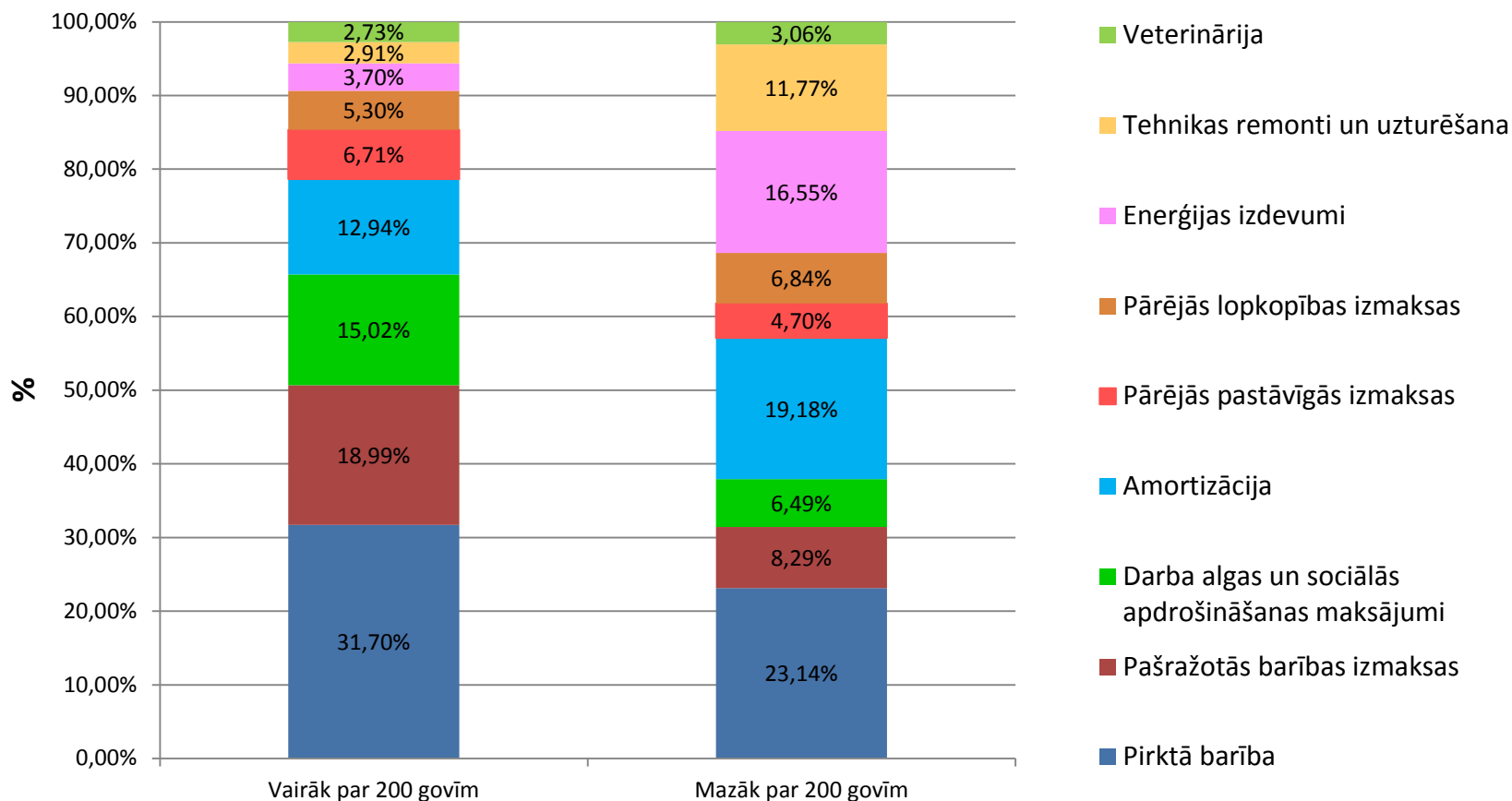
2015. gadā piena iepirkuma cena bija mazāka kā piena ražošanas pašizmaksa. Tā kā piensaimnieki tiešā veidā iepirkuma cenu ietekmēt nevar, lai saimniecības nebankrotētu, ir jāatrod veids, kā samazināt ražošanas izmaksas vai palielināt izslaukumu.

Piena cena LV un EU, pašizmaksa, bruto segums 2011. – 2015. gadā (2)

Ekstensīvi

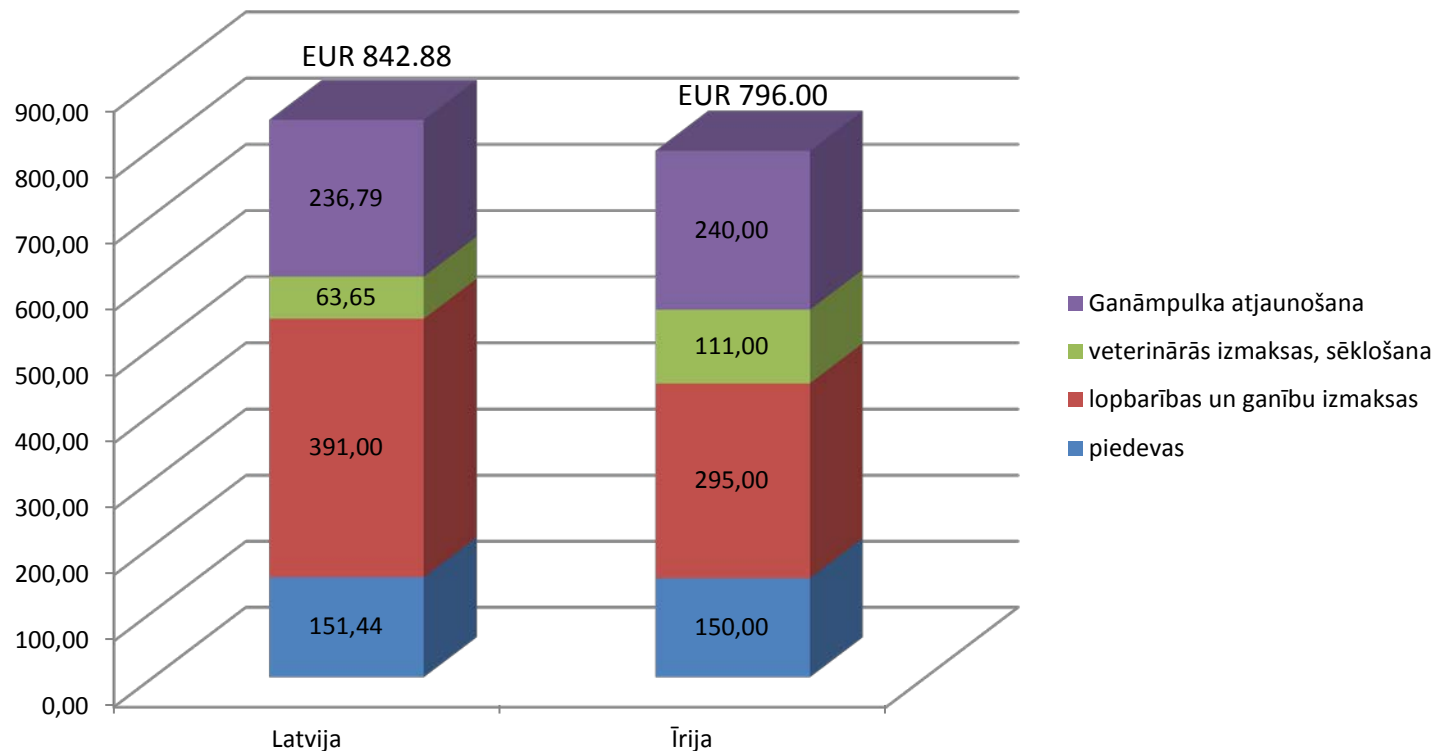
Izmaksu sadalījums piena lopkopībā Latvijā 2015. gadā, %

Ražošanas izmaksu struktūrā gan lielo, gan mazo saimniecību grupā lielāko īpatsvaru sastāda pirkta lopbarība. Tātad piensaimnieki paši savā saimniecībā nespēj saražot lopbarību pietiekamā daudzumā un pietiekami labā kvalitātē.

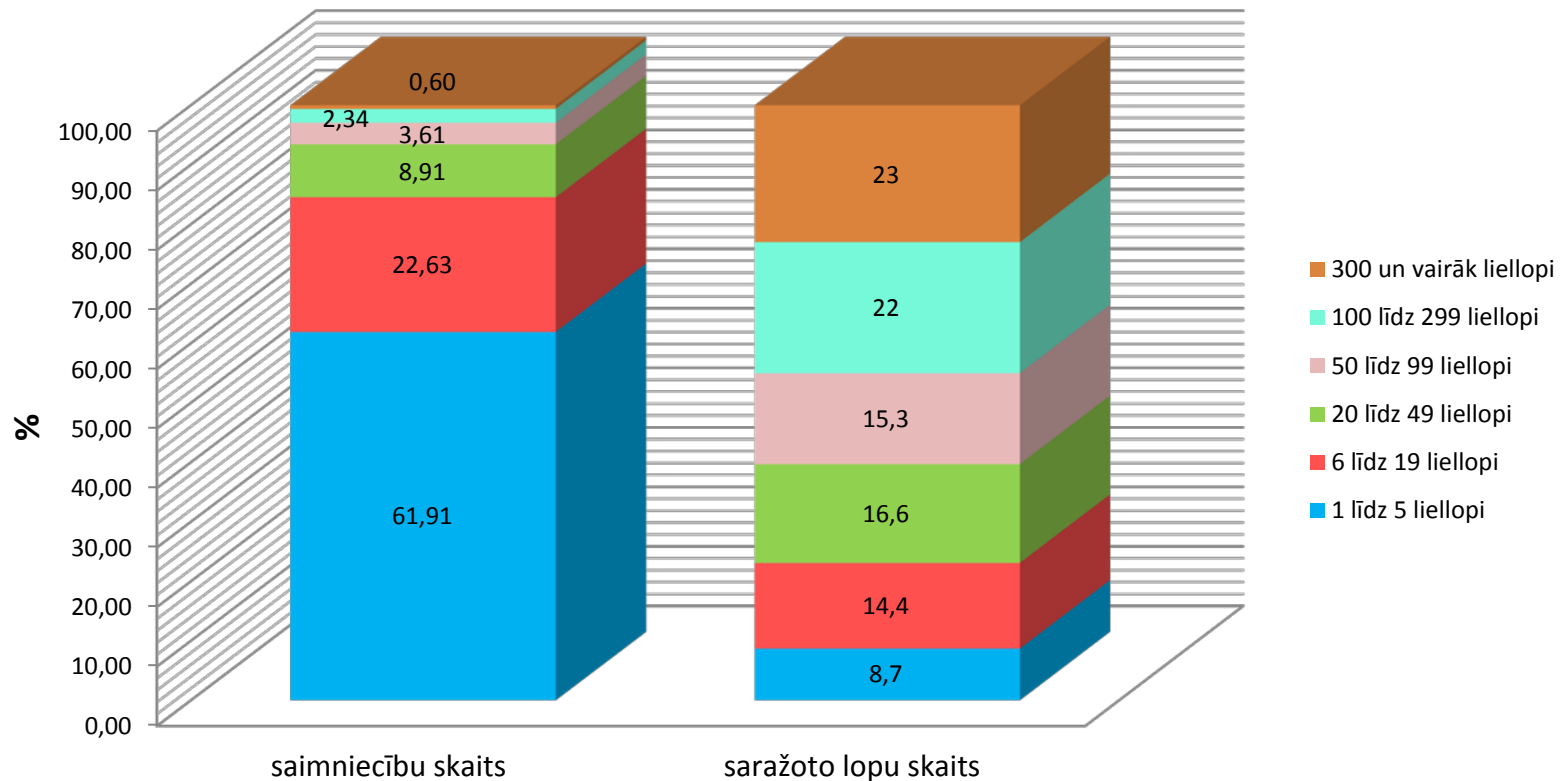

5000 kg piena saražošanas mainīgās izmaksas Latvijā un Īrijā, EUR

Ja salīdzina piena ražošanas izmaksas Latvijā un Īrijā ekvivalenta piena daudzuma saražošanai, būtiskākās atšķirības ir lopbarības un ganību izmaksās (Īrijā šīs izmaksas ir par 96 eiro mazākas) un veterinārajās, sēklošanas izmaksās (Īrijā šīs izmaksas ir par 47.35 eiro lielākas). Tas ir saistīts ar to, ka Īrijā ir garāka ganību sezona un nav nepieciešams sagatavot tik daudz lopbarību ziemas periodam.

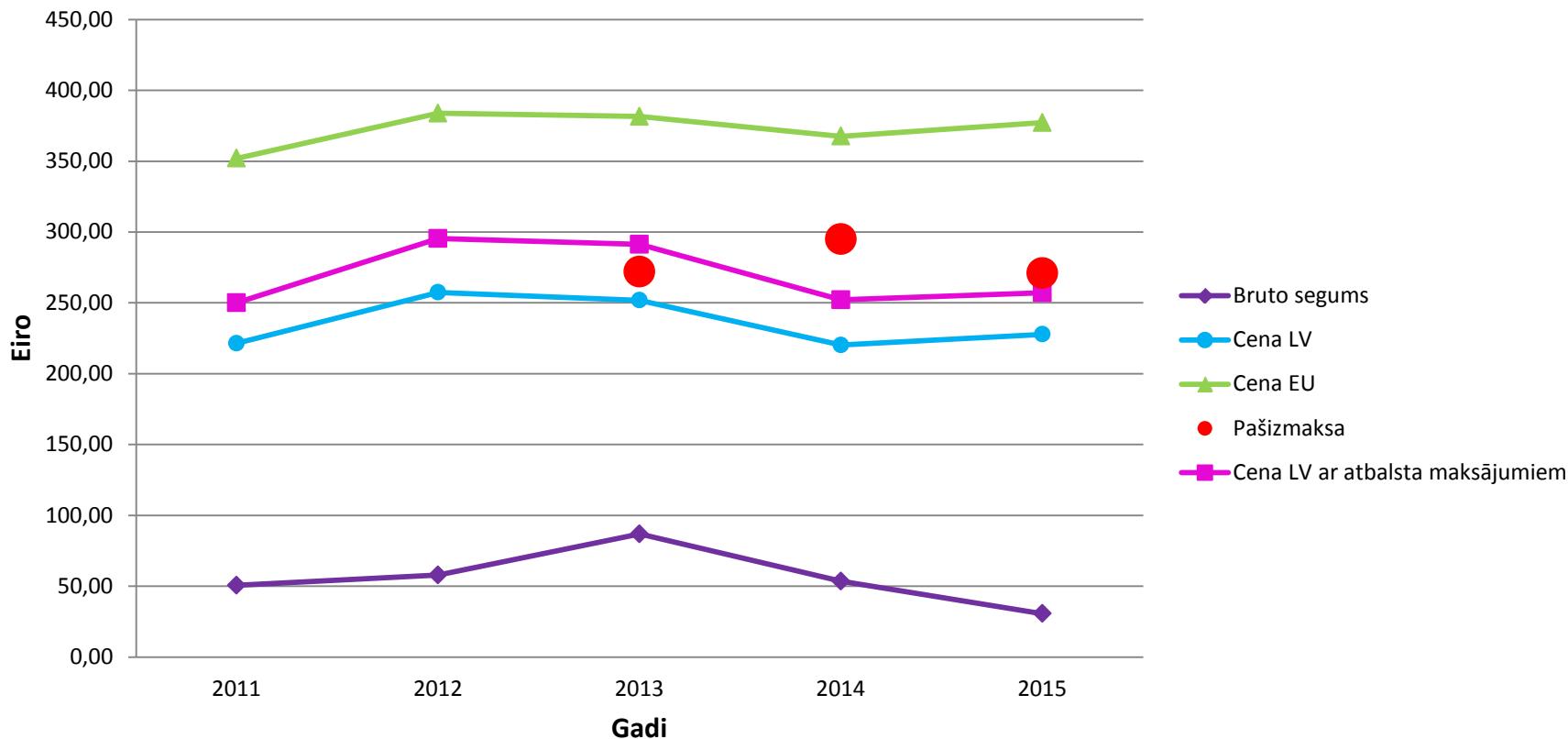
Gaļas liellopu saimniecību skaits un saražoto gaļas liellopu skaits pa lopu grupām, 2015.g., %

Gaļas liellopu sektors arī ir sadrumstalots – 62% gaļas liellopu saimniecībām pieder 1 – 5 gaļas liellopi. Ņemot vērā strukturālo sadalījumu gaļas liellopu pašizmaksā, mazas saimniecības nav rentablas - ir lielas pastāvīgās izmaksas un ar mazu lopu skaitu, nevar panākt pienācīgu apgrozījumu, lai segtu pastāvīgās izmaksas un iegūtu peļņu.

Nobarojamo gaļas liellopu 7 – 18.mēn. cena par 100 kg, pašizmaksa un bruto segums 2011. – 2015. gadā (1)

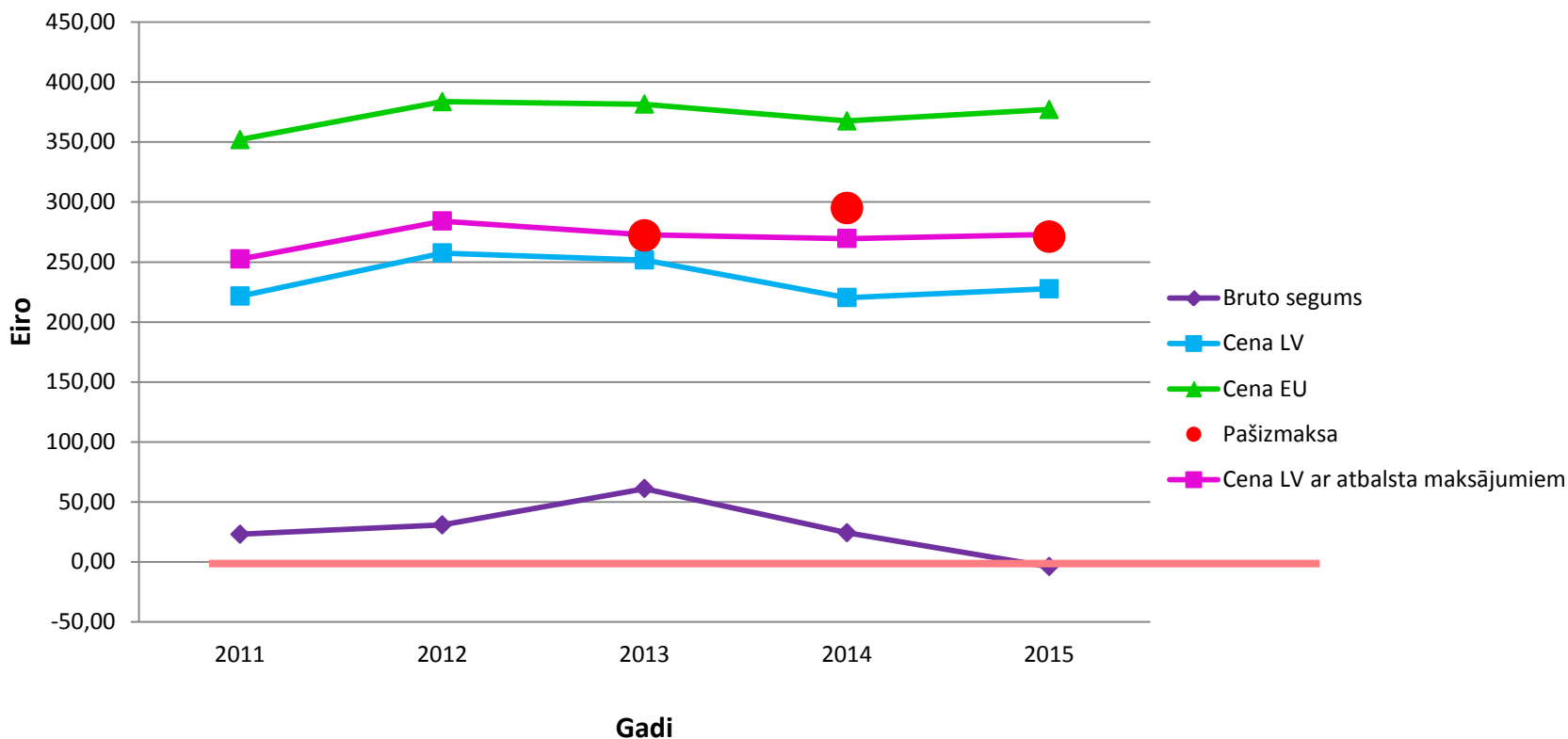
Intensīvi

Nobarojamo gaļas liellopu pašizmaksa pēdējos divus gadus pārsniedz gaļas iepirkuma cenu ar subsīdijām Latvijā.

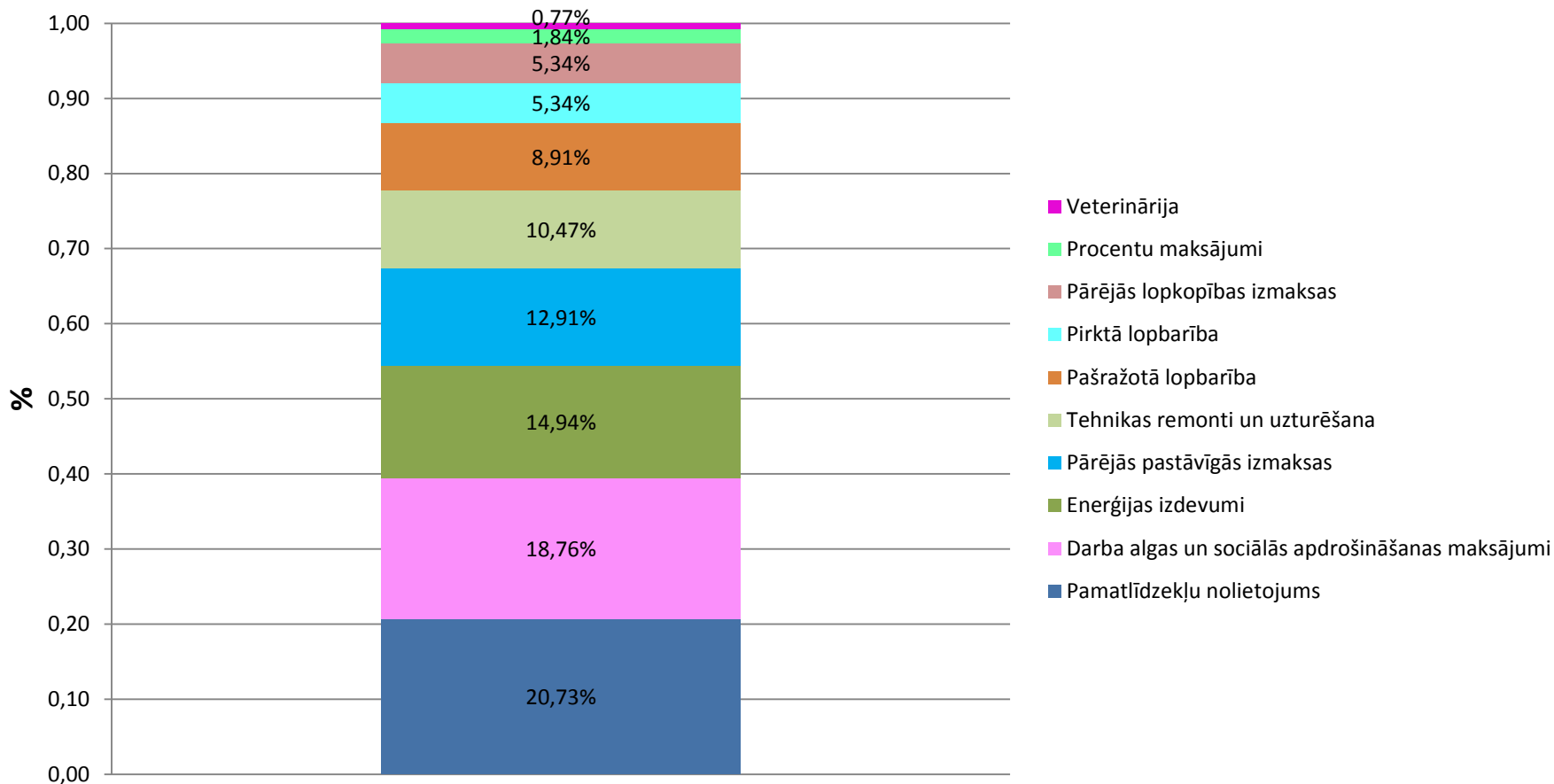
Nobarojamo gaļas liellopu 7 – 18.mēn. cena par 100 kg, pašizmaksa un bruto segums 2011. – 2015. gadā (2)

Ekstensīvi

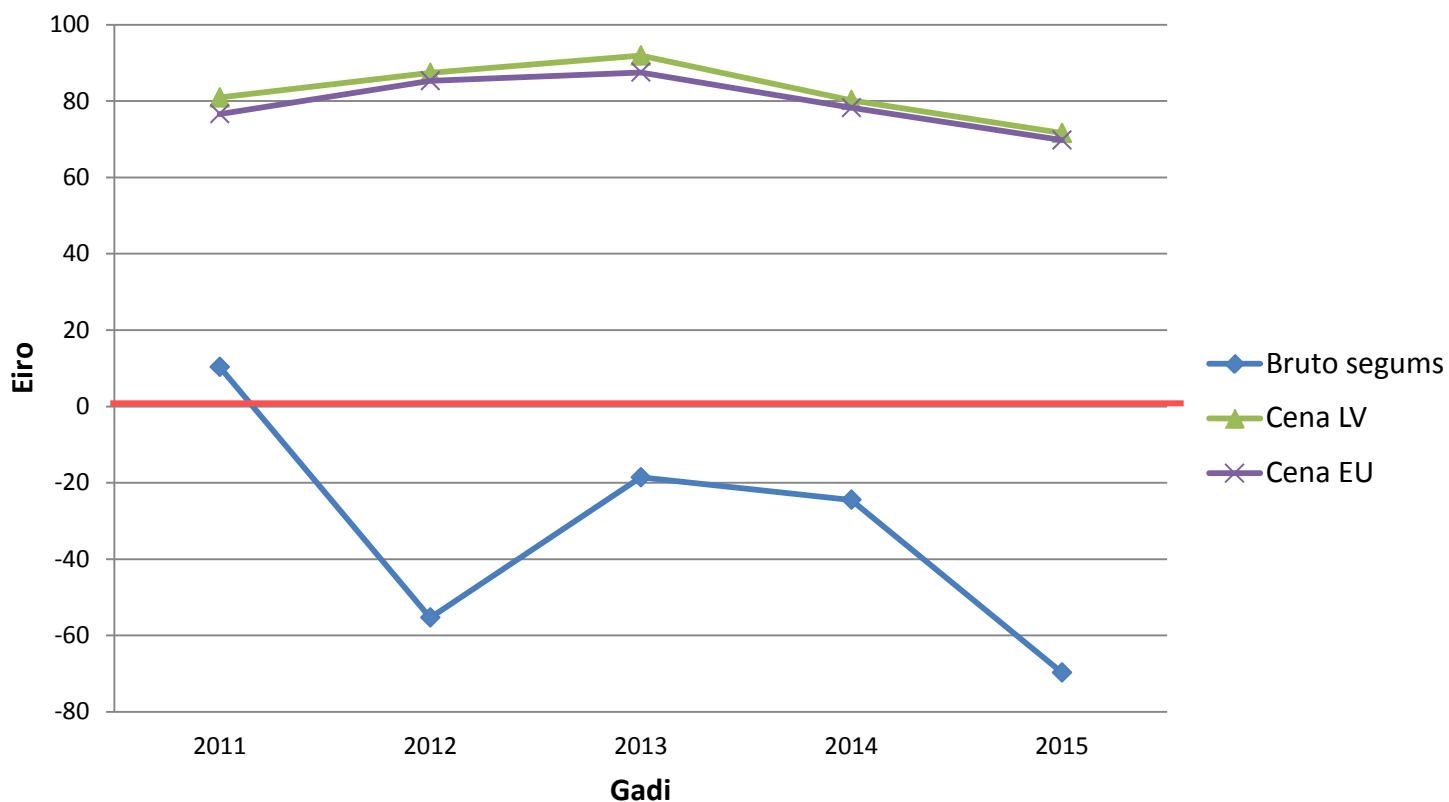
Ņemot vērā to, ka saimniekiem ir grūti ietekmēt produkcijas tirgus cenu, ir jādomā par izmaksu optimizēšanu vai arī jāpalielina iegūto lopu skaits un svars.

Izmaksu sadalījums gaļas lopiem Latvijā 2015.g., %

Atšķirībā no piena lopkopības, gaļas liellopu audzēšanā mainīgās izmaksas veido tikai nedaudz vairāk kā piektdaļu no kopējām izmaksām. Lopbarības izmaksas sastāda salīdzinoši mazu daļu no kopējām izmaksām un tas, iespējams, ietekmē gaļas lopu ražību. Lielākās izmaksu pozīcijas ir nolietojums, darbaspēka izmaksas un enerģijas izdevumi. Saimniecībām būtu jāvērs uzmanību uz adekvātu investīciju veikšanu pamatlīdzekļos un kopējo fermas izdevumu samazināšanu.

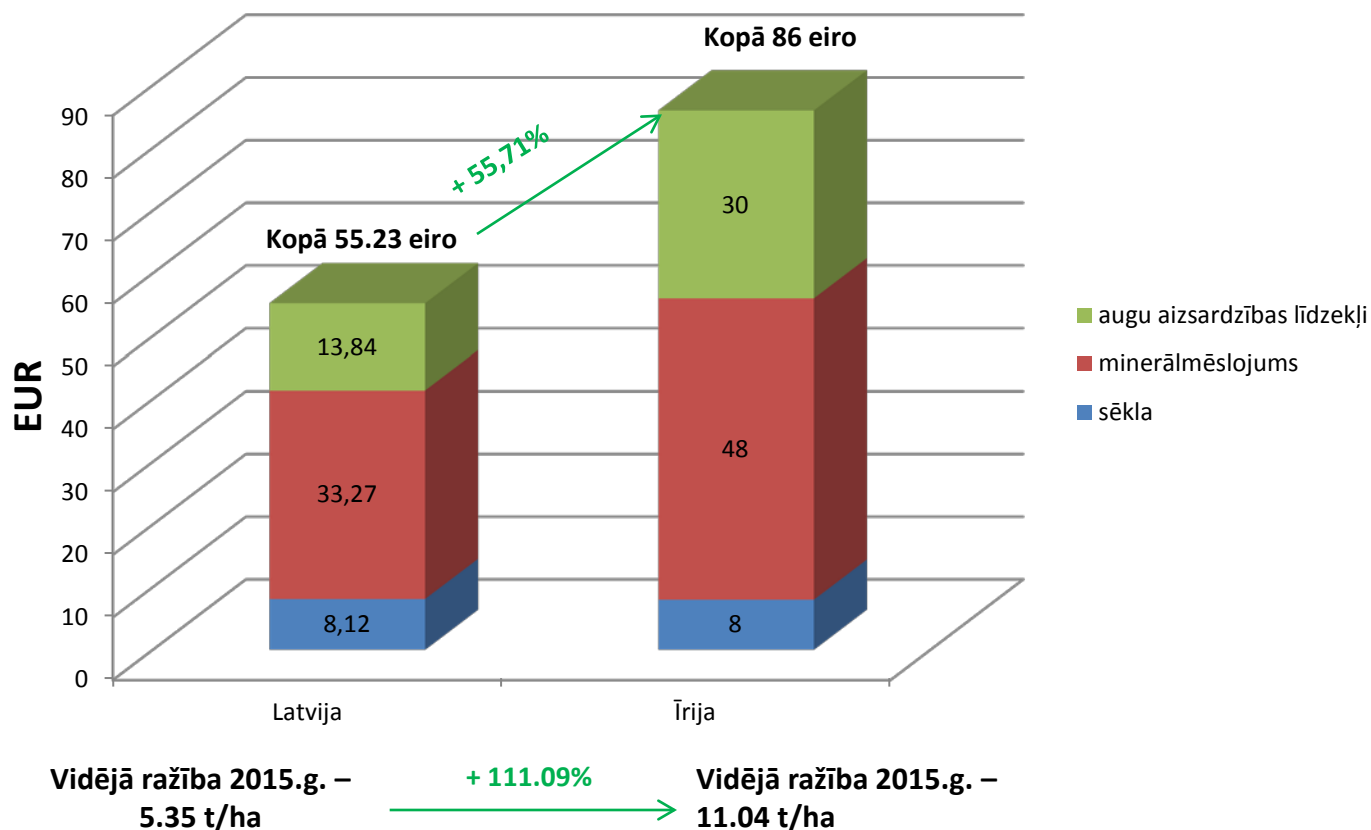
Nobarojamo cūku iepirkuma cena (dzīvsvarā) Latvijā un EU, bruto segums Latvijā 2011. – 2015. gadā

Cūkkopībā ekonomiskie rādītāji pēdējos gados ir slikti – ar ieņēmumiem no realizētās cūkkopības produkcijas nevar nosegt pat mainīgās izmaksas.

ļespējas

Izmaksas ziemas kviešu audzēšanai Latvijā un Īrijā, EUR/tonnā

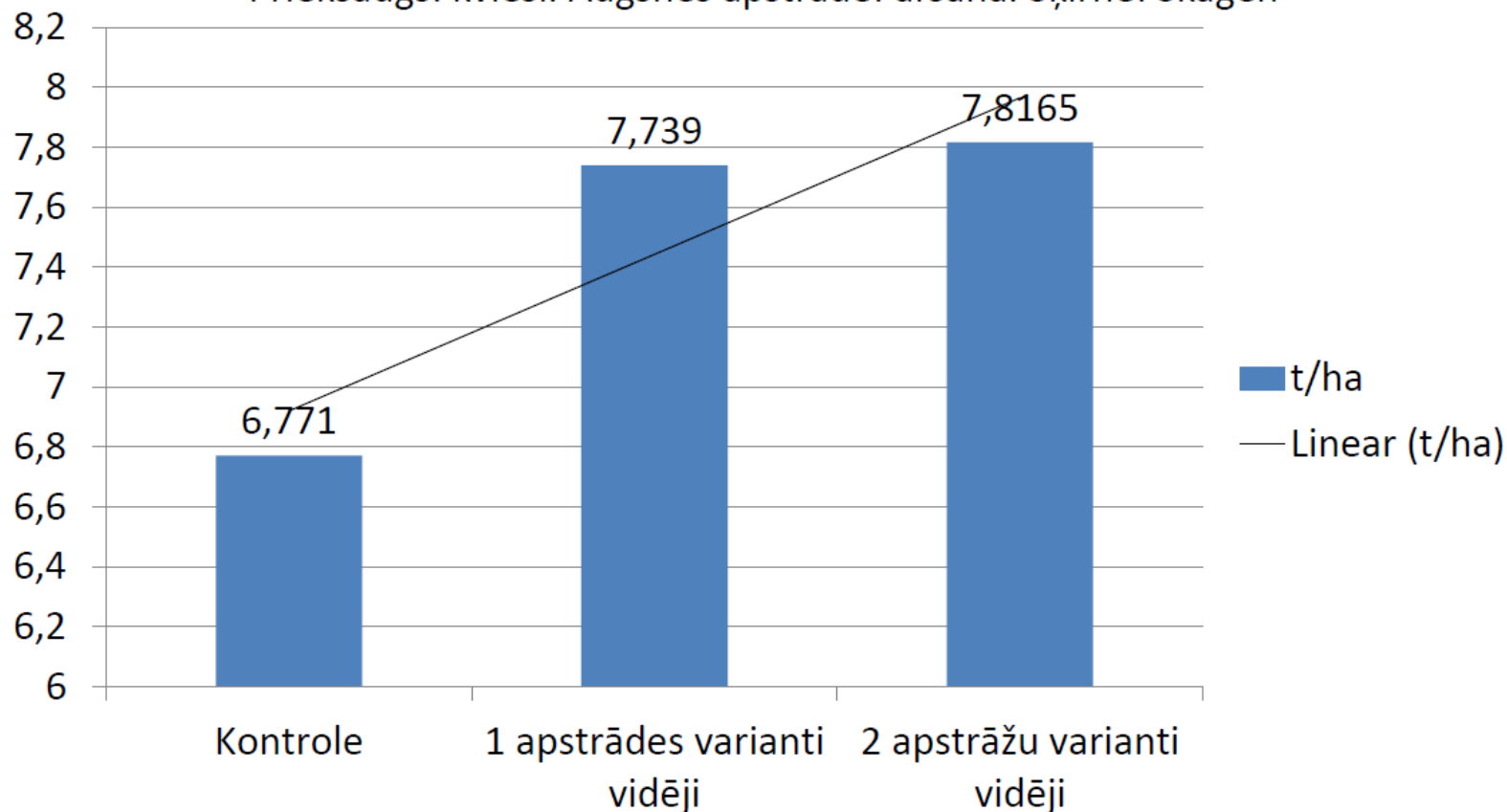

Salīdzinot ziemas kviešu mainīgo izmaksu apjomu Latvijā un Īrijā, redzams, ka Īrijā ziemas kviešu audzēšanai tērē par 55,71% vairāk nekā Latvijā, savukārt, raža tiek iegūta par 111,09% lielāka. Viens no iemesliem ražas atšķirībai varētu būt neefektīva augu aizsardzības līdzekļu lietošana Latvijā.

Ziemas kviešu ražība izmēģinājuma saimniecībā Latvijā, Ozolnieku novadā, 2015.g

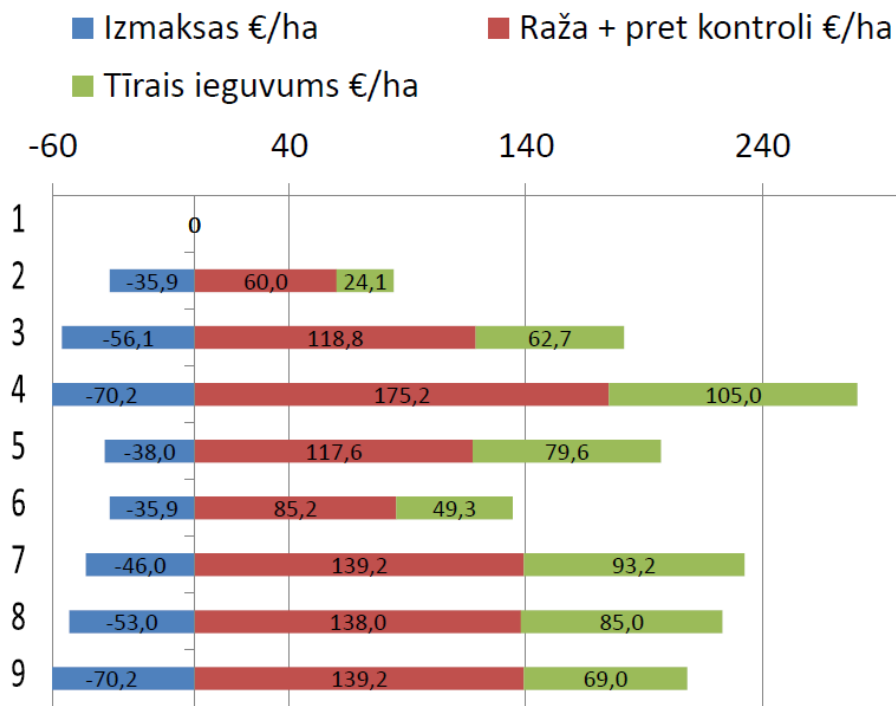
Priekšaugi: kvieši. Augsnes apstrāde: aršana. Šķirne: Skagen

Veicot izmēģinājumus saimniecībā, kas atrodas Ozolniekos un nodarbojas ar ziemas kviešu audzēšanu, redzams, ka optimāla fungicīdu lietošana atbilstošajos laika termiņos un pareizajās devās, kviešu ražu var palielināt pat par 15,4% jeb par 1.05 tonnām no hektāra.

Ekonomiskais ieguvums no fungicīdu apstrādēm ziemas kviešu laukos izmēģinājuma saimniecībā Latvijā, Ozolnieku novadā, 2015.g.

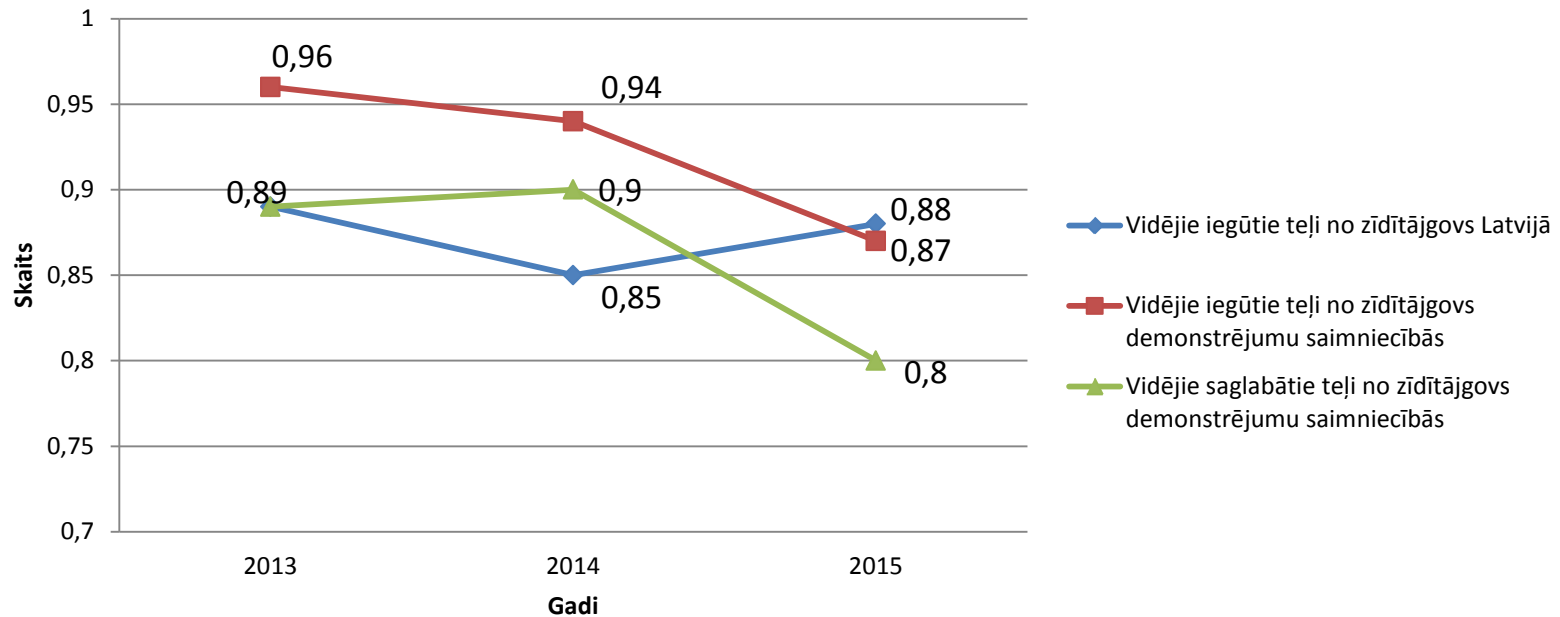
Varianti	Apstrāde, deva, L ha ⁻¹ -Stadija
1. Kontrole	-
2. Tango Super	1.5 AS 55
3. Opera N	2.0 AS 55
4. Viverda	2.5 AS 55
5. Amistar Extra	1.0 AS 55
6. Tango Super Tango Super	0.75 AS 35 0.75 AS 55
7. Tango Super Opera N	0.75 AS 35 1.0 AS 55
8. Tango Super Viverda	0.75 AS 35 1.25 AS 55
9. Viverda Viverda	1.25 AS 39 1.25 AS 61

Aprēķinos izmantotas orientējošās fungicīdu cenas 2015. gada sezonā bez PVN.
Kviešu cena = 120 €/t bez PVN.

Ekonomiski šis ieguvums var būt pielīdzināms pat 105 eiro par hektāru. Tātad, nodrošinot fungicīdu un citu augu aizsardzības līdzekļu optimālu lietošanu, ir iespējams palielināt graudaugu ražības, tādējādi palielinot arī ieņēmumus.

Vidējais iegūto un saglabāto teļu skaits no zīdītājgovs gaļas liellopu demonstrējumu saimniecībās un Latvijā vidēji 2013. – 2015. gadā

2015. gadā Latvijā vidēji no vienas zīdītājgovs tika iegūti 0.88 teļi. Demonstrējumu saimniecību rezultāti rāda, ka saglabāti tiek vidēji 93.5% no iegūtajiem teļiem. Tātad 2015. gadā vidējais saglabāto teļu skaits no govju Latvijā varētu būt 0.82. Lopkopības speciālisti šo rādītāju vērtē kā salīdzinoši sliktu. Iegūto teļu skaitu un saglabāto teļu skaitu visvairāk ietekmē tas, kā saimnieks veido un pārrauga ganāmpulku.